

АНОТАЦІЯ

Лабенок О. І. Формування соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 231 – Соціальна робота. – Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Полтава, 2024.

Дисертаційну роботу присвячено проблемі формування соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, об'єкт, предмет, завдання; представлено гіпотезу, методи дослідження; розкрито теоретичні засади, висвітлено наукову новизну й практичне значення дисертації; подано відомості про апробацію та впровадження отриманих результатів.

Доцільність розв'язання зазначеної проблеми пов'язана з необхідністю вирішення суперечностей між: потребою української держави і суспільства в захисті в умовах гібридної війни, що поєднує в собі військову й інформаційно-психологічну агресію, та соціально-психологічною неготовністю військовослужбовців Збройних сил України ефективно протистояти негативним інформаційним і психологічним впливам ворога на особовий склад і населення під час виконання завдань за призначенням; необхідністю формування соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни та нерозробленістю теоретичних і практичних засад цього процесу в системі професійної підготовки; значним потенціалом і досвідом закладів вищої освіти щодо формування соціально-психологічної готовності майбутніх фахівців у галузі соціальної роботи та відсутністю спеціально створених педагогічних умов формування соціально-психологічної готовності

військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни.

Об'єкт дослідження – процес формування соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни.

Мета дослідження полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов формування соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни.

Теоретичний аналіз проблеми формування соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни показав, що гібридна війна – це форма конфлікту, у якій комбінуються різні методи і підходи, включно з військовими, політичними, інформаційними, економічними та кібернетичними, з метою досягнення стратегічних цілей супротивника.

Особливості гібридної війни РФ проти України, починаючи з 2014 року, полягають у поєднанні переважно військових та інформаційно-психологічних засобів з метою руйнівного впливу на всі сфери суспільного життя – політичну, економічну, соціальну, культурну; ураження масової та індивідуальної свідомості населення, трансформації ціннісних орієнтацій, установок, мотивів, потреб, поведінки і діяльності особистості; знищення України як держави і нації.

Тому постає необхідність формування у військовослужбовців Збройних сил України соціально-психологічної готовності до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни, що є малодослідженою проблемою на теоретичному і практичному рівнях.

Узагальнення зарубіжного досвіду формування соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил до виконання завдань за призначенням (США, Велика Британія, Німеччина, Норвегія, Франція) показало, що питання соціально-психологічної підготовки військовослужбовців збройних сил країн НАТО є ключовими в загальній системі професійної підготовки військовослужбовців, проте в ньому не враховуються особливості сучасних гібридних війн через відсутність досвіду ведення таких війн.

На основі міждисциплінарного аналізу наукової літератури з соціальної роботи / соціальної педагогіки, педагогіки, психології, соціології, воєнної науки, національної безпеки визначено поняття соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням, яке сформульоване як психологічний стан і результат професійної підготовки, що полягає у здатності ефективно виконувати професійні завдання на основі володіння системою соціально-психологічних цінностей, знань, умінь, навичок, індивідуально-психологічних якостей з дотримання етичних стандартів військової діяльності.

Структуру соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни представлено в сукупності чотирьох компонентів: *аксіологічний* (сукупність цінностей, ціннісних орієнтацій, установок, мотивів, потреб, заснованих на патріотизмі, непримиримості з ворогом, бажанні максимально ефективно виконувати завдання за призначенням з метою перемоги над ворогом); *інформаційно-когнітивний* (грунтовні соціально-психологічні знання; розуміння соціально-психологічних аспектів професійної діяльності, здатність ефективно використовувати інформаційні ресурси та аналізувати отриману інформацію в умовах інформаційної агресії); *індивідуально-психологічний* (здатність керувати стресом та емоціями в надзвичайних умовах; володіти навичками рефлексії, саморегуляції,

релаксації, адаптації до непередбачуваних ситуацій); *поведінковий* (здатність чітко виконувати завдання за призначенням на основі соціально-психологічного досвіду, аналізувати і оцінювати ситуації, приймати обґрунтовані рішення та діяти в умовах обмеженого часу, здійснювати ефективну комунікацію з командуванням, особовим складом, партнерами, цивільним населенням).

З урахуванням теоретичних засад дослідження, сутності і структури соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни було визначено такі *критерії* її сформованості: мотиваційно-ціннісний, інформаційно-пізнавальний, рефлексивно-діяльнісний; встановлено *рівні сформованості* соціально-психологічної готовності військовослужбовців: високий, середній, низький.

З урахуванням теоретичних засад дослідження, результатів констатувального етапу експерименту визначено, обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни: формування патріотизму як фундаменту системи цінностей, ціннісних орієнтацій, установок, мотивів, потреб, спрямованих на максимально ефективно виконання завдань за призначенням з метою перемоги над ворогом; спрямування змісту фахової підготовки на формування медіакомпетентності у військовослужбовців як ефективного засобу протидії інформаційно-психологічному впливу супротивника на особовий склад Збройних сил України і населення під час виконання завдань за призначенням; соціально-психологічна спрямованість практичної підготовки військовослужбовців Збройних сил України як запоруки ефективного виконання завдань за призначенням на основі соціально-психологічного досвіду, знань, умінь і навичок.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

уперше науково обґрунтовано педагогічні умови формування соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни: формування патріотизму як фундаменту системи цінностей, ціннісних орієнтацій, установок, мотивів, потреб, спрямованих на максимально ефективне виконання завдань за призначенням з метою перемоги над ворогом; спрямування змісту фахової підготовки на формування медіакомпетентності у військовослужбовців як ефективного засобу протидії інформаційно-психологічному впливу супротивника на особовий склад ЗСУ і населення під час виконання завдань за призначенням; соціально-психологічна спрямованість практичної підготовки військовослужбовців Збройних сил України як запоруки ефективного виконання завдань за призначенням на основі соціально-психологічного досвіду, знань, умінь і навичок;

набули подальшого розвитку наукові уявлення про сутність і зміст професійної соціально-психологічної підготовки військовослужбовців Збройних сил України в умовах гібридної війни;

удосконалено зміст, форми і методи професійної підготовки військовослужбовців Збройних сил України, діагностичний інструментарій щодо визначення рівнів сформованості соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в готовності до впровадження в практику ЗВО науково обґрунтованих й експериментально перевірених педагогічних умов формування соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни, а також науково-методичного забезпечення, розробленого в їхніх межах, а саме: змісту і технологій професійної підготовки здобувачів вищої освіти, спрямованої на

формування соціально-психологічної готовності до здійснення професійної діяльності в соціальній сфері; різних форм неформальної освіти і соціально активної діяльності – майстер-клас «Історична символіка та національна гордість», військово-спортивне змагання «Бійцівський марафон – Українська сталь», круглий стіл «Медіакомпетентність у житті військовослужбовців», соціальні проєкти «Партнерство для медіаграмотності: студенти-військовослужбовці та журналісти», «Воїни в білих халатах: медична допомога для біженців», «Турбота про ветеранів», соціальні форуми «Молодь за мир і безпеку: разом до кращого майбутнього», «День Ветеранів: міст поколінь», екологічна акція «Чистий фронт» та ін.

Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі професійної підготовки та професійної діяльності військовослужбовців Збройних сил України; при розробці навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, соціальних педагогів, психологів.

Ключові слова: соціально-психологічна готовність, військовослужбовці Збройних сил України, соціально-психологічна готовність військовослужбовців Збройних сил України, гібридна війна, завдання за призначенням, професійна підготовка, заклад вищої освіти.

ABSTRACT

Labenok O. I. Formation of social and psychological readiness of the military personnel of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks in conditions of hybrid warfare. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Dissertation for the scientific degree of Doctor of Philosophy in specialty 231 – Social work. – State Institution "Luhansk Taras Shevchenko National University", Poltava, 2024.

The dissertation is devoted to the problem of forming the social and psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks in the conditions of hybrid war.

The introduction substantiates the relevance of the topic, defines the aim, object, subject, task; research methods and hypothesis are presented; the theoretical foundations are disclosed, the scientific novelty and practical significance of the dissertation are highlighted; information about the testing and implementation of the obtained results is provided.

The expediency of solving the mentioned problem is connected with the need to resolve the contradictions between: the need of the Ukrainian state and society for protection in the conditions of a hybrid war, which combines military and informational and psychological aggression, and the social and psychological unpreparedness of the servicemen of the Armed Forces of Ukraine to effectively oppose negative informational and psychological effects of the enemy on personnel and the population during the performance of assigned tasks; the necessity of forming the socio-psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks in the conditions of hybrid war and the lack of development of the theoretical and practical foundations of this process in the system of professional training; the significant potential and experience of higher education institutions regarding the formation of social and psychological readiness of future specialists in the field of social work and the lack of specially created pedagogical conditions for the formation of social and psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks in the conditions of hybrid war.

The object of the study is the process of forming the social and psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform the assigned tasks in the conditions of hybrid war.

The subject of the study is the pedagogical conditions for the formation of social and psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks in the conditions of hybrid war.

The aim of the study is to develop, theoretically substantiate and experimentally verify the effectiveness of pedagogical conditions for the formation of social and psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks in the conditions of hybrid war.

The theoretical analysis of the problem of the formation of the social and psychological readiness of the servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks in the conditions of a hybrid war has shown that a hybrid war is a form of conflict in which various methods and approaches are combined, including military, political, informational, economic and cybernetic ones. , in order to achieve the enemy's strategic goals.

The peculiarities of the hybrid war of the Russian Federation against Ukraine, starting from 2014, consist in the combination of mainly military and informational and psychological means with the aim of having a destructive effect on all spheres of public life – political, economic, social, cultural; damage to the mass and individual consciousness of the population, transformation of value orientations, attitudes, motives, needs, behaviour and activities of the individual; the destruction of Ukraine as a state and a nation.

Therefore, there is a need to form social and psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks in the conditions of hybrid war, which is an understudied problem at the theoretical and practical levels.

The generalization of foreign experience in the formation of the social and psychological readiness of servicemen of the Armed Forces to perform assigned tasks (USA, Great Britain, Germany, Norway, France) has shown that the issues of social and psychological training of servicemen of the armed forces of NATO countries are key in the general system of professional training of servicemen,

however, it does not take into account the peculiarities of modern hybrid wars due to the lack of experience in conducting such wars.

On the basis of an interdisciplinary analysis of scientific literature on social work / social pedagogy, pedagogy, psychology, sociology, military science, national security, the concept of social and psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks, which is formulated as a psychological state and the result of professional training, is defined. The concept consists in the ability to effectively perform professional tasks based on the possession of a system of socio-psychological values, knowledge, abilities, skills, individual-psychological qualities in compliance with ethical standards of military activity.

The structure of the social and psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks in the conditions of a hybrid war is represented by a set of four components: *axiological* (a set of values, value orientations, attitudes, motives, needs based on patriotism, intransigence with the enemy, the desire to perform as effectively as possible task by appointment with the aim of defeating the enemy); *information-cognitive* (thorough socio-psychological knowledge; understanding of socio-psychological aspects of professional activity, the ability to effectively use information resources and analyse the received information in conditions of information aggression); *individual-psychological* (ability to manage stress and emotions in extraordinary conditions; possess skills of reflection, self-regulation, relaxation, adaptation to unpredictable situations); *behavioural* (ability to clearly perform assigned tasks based on socio-psychological experience, analyse and assess situations, make informed decisions and act under limited time conditions, carry out effective communication with command, personnel, partners, civilian population).

Taking into account the theoretical foundations of the study, the essence and structure of the social and psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks in the conditions of hybrid war, the following *criteria* for its formation are determined: motivational-value,

informational-cognitive, reflexive-active; *the levels of formation* of social and psychological readiness of servicemen are established: high, medium, low.

Taking into account the theoretical foundations of the research, the results of the ascertaining stage of the experiment, the effectiveness of pedagogical conditions for the formation of social and psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks in the conditions of hybrid war is determined, substantiated and experimentally verified: the formation of patriotism as the foundation of a system of values, value orientations, attitudes, motives, needs, aimed at the most effective performance of assigned tasks with the aim of defeating the enemy; directing the content of professional training to the formation of media competence among military personnel as an effective means of counteracting the informational and psychological influence of the enemy on the personnel of the Armed Forces of Ukraine and the population during the performance of assigned tasks; socio-psychological orientation of practical training of servicemen of the Armed Forces of Ukraine as a guarantee of effective performance of assigned tasks on the basis of socio-psychological experience, knowledge, abilities and skills.

The scientific novelty of the obtained results is that:

for the first time, the pedagogical conditions for the formation of social and psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks in the conditions of a hybrid war have been scientifically substantiated: the formation of patriotism as the foundation of a system of values, value orientations, attitudes, motives, needs, aimed at the most effective performance of assigned tasks with the aim of defeating the enemy; directing the content of professional training to the formation of media competence among military personnel as an effective means of countering the informational and psychological influence of the enemy on the personnel of the Armed Forces and the population during the performance of assigned tasks; socio-psychological orientation of practical training of servicemen of the Armed Forces of Ukraine as a

guarantee of effective performance of assigned tasks on the basis of socio-psychological experience, knowledge, abilities and skills;

scientific ideas about the essence and content of professional socio-psychological training of servicemen of the Armed Forces of Ukraine in the conditions of hybrid war *have gained further development*;

the content, forms and methods of professional training of servicemen of the Armed Forces of Ukraine *have been improved*, the diagnostic toolkit for determining the levels of social and psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks in the conditions of hybrid war.

The practical significance of the results of the study lies in the readiness to introduce into the practice of higher education institutions scientifically based and experimentally verified pedagogical conditions for the formation of social and psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks in the conditions of hybrid war, as well as scientific and methodological support developed in their boundaries, namely: content and technologies of professional training of higher education applicants, aimed at forming social and psychological readiness for professional activity in the social sphere; various forms of non-formal education and socially active activities - master class "Historical symbols and national pride", military sports competition "Combat marathon – Ukrainian steel", round table "Media competence in the life of military personnel", social projects "Partnership for media literacy: students- servicemen and journalists", "Warriors in white coats: medical assistance for refugees", "Care for veterans", social forums "Youth for peace and security: together for a better future", "Veterans Day: a bridge of generations", environmental campaign "Clean front" and others.

Research materials can be used in the process of professional training and professional activity of servicemen of the Armed Forces of Ukraine; in the development of educational and methodological support for the professional training of future social workers, social pedagogues, psychologists.